

Andrej Aplenc

Ave Caesar, morituri te salutant

V Ljubljani predčasno umre zaradi prašnih delcev v zraku, ki jih povzroča predvsem avtomobilski promet, med 150 in 200 meščanov na leto, otroci pa trpijo zaradi slabega razvoja pljuč, astme in drugih kroničnih bolezni. To je posledica urbanistične politike župana Zorana Jankovića in podžupana arhitekta Janeza Koželja, katerih vodilo pri njuni urbanistični politiki je županova paradigma, da »mesto zaživi z avtomobili«.

Ljubljana že leta presega evropske standarde onesnaženega zraka, zato je Evropska komisija vložila tožbo proti Sloveniji. V zvezi s to tožbo je slovensko ministrstvo za okolje sporočilo, da so na področju kakovosti zraka trenutno največje težave s preseganji mejnih vrednosti koncentracije delcev PM 10 v Ljubljani, Mariboru, Celju, Zagorju ob Savi, Trbovljah, Novi Gorici in Rakičanu pri Murski Soboti. Zaradi prekomernih preseganj mejnih vrednosti za delce PM 10 je Evropska komisija Slovenijo opozorila z uradnima opominoma, februarja 2009 in novembra 2009, ker pa Slovenija ni sprejela potrebnih ukrepov, je Evropska komisija vložila tožbo.

PM 10 je kratica za prašne delce v zraku, ki so manjši od desetih mikronov. Normativi EU določajo mejne vrednosti PM 10, ker ti delci povzročajo predčasne smrti meščanov in hude kronične bolezni otrok. Mednarodne študije, kot so na primer *Apheis, Reducing Ambient Levels of Fine Particulates Could Substantially Improve Health; a Mortality Impact Assessment for 26 European Cities*; *National Resource Defense Council USA* in druge študije, katerih rezultatov tu ne morem navajati, ker so zaščiteni z avtorskimi pravicami, ocenjujejo s statističnimi metodami predčasno umrljivost mestnih prebivalcev. Standard je ocena števila predčasnih smrti na 100.000 prebivalcev v odvisnosti od koncentracije onesnaženosti zraka, pri čemer so izločeni vsi drugi vzroki smrti. Statistična metodologija je mednarodno

uveljavljena, v njej so zajeti podatki za mnogo let in se nanašajo na osebe, starejše od 30 let, za katere različne študije ocenjujejo skrajšanje življenjske dobe za osem do 18 mesecev. Posledice onesnaženja zraka s PM 10 na otroško zdravje ocenjuje študija Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) *Effects of Air Pollution on Children's Health and Development*. Ta ugotavlja, da onesnaženost zraka vpliva škodljivo na nosečnost in na novorojenčke, na razvoj pljuč, na razvoj astme, na respiratorne in infekcijske težave otrok in na alergije. Študija tudi ugotavlja, da ima zmanjšanje onesnaženosti zraka, kot so ga opazili v nekaterih mestih zaradi ustrezne urbanistične politike mestnih oblasti, za posledico zmanjšanje števila hospitaliziranih otrok, manjši pojav bronhitisa in vnetij dihal ter boljši razvoj in rast pljuč otrok.

Ocena problema zdravstvenega stanja Ljubljancev zaradi onesnaženosti zraka doslej še ni bila nikjer javno objavljena, vendar jo je mogoče narediti na podlagi primerjave rezultatov mednarodnih študij o odvisnosti med številom predčasnih smrti na 100.000 prebivalcev in izmerjenimi povprečnimi letnimi koncentracijami delcev PM 10. Primerjava rezultatov tujih študij s povprečno letno koncentracijo delcev PM 10 v Ljubljani, ki je bila leta 2008 44 mcg/m³, leta 2009 pa 47 mcg/m³, vodi k oceni, da je onesnaženost zraka v Ljubljani vzrok za približno 80 predčasnih smrti oseb, starejših od 30 let, na leto in na 100.000 prebivalcev. To je za vso Ljubljano 150 do 200 predčasnih smrti. Poleg tega je v Ljubljani več kot 20.000 oseb, mlajših kot 20 let, izpostavljenih zdravstveno škodljivim vplivom PM 10.

Poleg predčasnih smrti meščanov in bolezni otrok zaradi onesnaženega zraka z delci PM 10 ima uradna urbanistična politika mestne oblasti v Ljubljani tudi finančne posledice. Doslej niso bile javno objavljene ocene finančnih izdatkov zdravstvenega zavarovanja zaradi obiskov prizadetih občanov pri zdravnikih, podaljšanih čakalnih vrst, hospitalizacije, bolniških izostankov, predčasnih smrti, otroških bolezni, ki, kot astma ali kronični bronhitis, trajajo vse življenje. Utemeljeno pa lahko ocenjujemo te stroške v milijonih evrov. Ti stroški bremenijo državo, to je davkoplačevalce, mestne oblasti pa to ne zanima.

Vse članice EU in vsa evropska mesta se zelo zavedajo tega problema, zato aktivno načrtujejo zmanjšanje onesnaževanja zraka in boljše zdravje otrok, in to predvsem s sodobnim urbanističnim načrtovanjem in umikom prometa iz mestnih središč. Mestna oblast v Ljubljani pa ne naredi ničesar, da bi stanje izboljšala, nasprotno, načrtuje povečanje prometa v mestu, dodatne nove garaže, nove gradnje, zgoščevanje poseljenosti in šestpasovne avenije. Tako načrtovanje vodi k še večjemu onesnaženju zraka ter posledično k še večji predčasni umrljivosti Ljubljančanov in k povečanju kroničnih bolezni otrok z dolgoročnimi posledicami.

Povedati je treba, da je Mestna občina Ljubljana leta 2003 naročila študijo pri inštitutu Jožef Stefan: *Strokovne podlage za pripravo lokalnega programa varstva okolja Mestne občine Ljubljana – ocena zdravstvenega in okoljskega tveganja zaradi onesnaženosti zraka in podzemne vode*. Povedati pa je tudi treba, da ni mestna oblast nikdar obvestila meščanov Ljubljane o ugotovitvah te študije, o navedenih zdravstvenih tveganjih, o predčasnih smrtih, o hospitalizacijah in kroničnih boleznih. Pač pa je, v nasprotju z drugimi evropskimi mesti, kjer mestne oblasti seznanjajo meščane z zdravstvenimi problemi zaradi onesnaženega zraka in se v skladu s sodobnim urbanizmom aktivno zavzemajo za zmanjšanje avtomobilskega prometa, v Ljubljani urbanistično načrtovala prav nasprotno: povečevala avtomobilski promet v skladu s paradigmo, da »mesto zaživi z avtomobili«.

Ker ni mestna oblast Ljubljančanov nikdar javno opozorila, kljub temu da je bila seznanjena z omenjeno študijo, lahko rečemo, da gre aroganca ljubljanske mestne oblasti glede povzročanja skrajšanih življenjskih dob občanov, kroničnih bolezni otrok in glede posledičnih stroškov, ki jih povzroča državi, prek vseh političnih, strokovnih in etičnih meja. Česa takega Ljubljana še ni doživela in takega primera skrajne arogance oblasti ne najdemo nikjer v Evropi niti v drugih državah civiliziranega sveta.

Prva je na problematiko onesnaženja zraka z delci PM 10 ter posledično na vplive na mortaliteto in hude kronične bolezni otrok javno opozorila civilna iniciativa Tržnice ne damo, in sicer na novinarski konferenci 18. junija 2008. Prav neverjetno pa je, da kljub navzočnosti nekaterih novinarjev mediji o tem niso poročali, izjema je bil le Radio Študent. Seveda je

dnevni tisk v preteklih letih poročal o onesnaženju zraka z delci PM 10, vendar nikoli o predčasnih smrtih in boleznih otrok v Ljubljani, kot tudi niso bile navedene ocene števila predčasnih smrti. Tudi glasilo MOL *Ljubljana* je v zadnjem letu poročalo o stanju onesnaženega zraka, vendar pri tem ni poročalo o predčasnih smrtih občanov in kroničnih boleznih otrok.

Vse navedeno je omejeno le na eno razsežnost problema, to je na strokovne podatke. Druga razsežnost je seveda politika. Dejstvo je, da zaradi onesnaženega zraka s PM 10 predčasno umirajo predvsem starejši ljudje. Zato lahko nekoliko cinično rečemo, da stranka upokojencev DeSUS, ki je del vladne koalicije, ki podpira župana Jankovića, s to svojo politično podporo pravzaprav zmanjšuje svoje članstvo. To pa že meji na politično znanstveno fantastiko.